

הד"ר יו"ט א'	צאת יו"ט א'
י-ם	18:53
ב"ב	18:53
לוד	18:44
ייתכנו טעויות בזמנים	

הזאת תורת השבת

בס"ד | שנה שנייה | חג הפסח תשפ"ד | עלון מס' 81

פעמים רבות, והביע את חששו שאם גם הפעם יעמיד עצמו כחולה, לא יאמינו לו, וכל התכנית תתבטל.

הלה היה דריז, לש את הקמח בזריזות, ערך ואפה את המצות כדת וכדין, אלא שבאמצע האפיה נכנס לפתע המפקד הראשי של המחנה, וכיון שעניו נפלו על התנור ועל הנאפה בו, הרים קולו בצעקות נוראות. מרוב פחד, סיפר החבר הנבוך כי בהוראת רבינו עשה כל זאת.

רבינו היה באותה עת בדרכו חזרה מן עבודה המפרכת. הדרך היתה חצויה על ידי שרשרת הרים. בדרך ירדתו מן ההר התהפך אחד הגויים עם עגלתו, ותוך כדי נפילה התפזרו הרבה תפוחי אדמה מן העגלה.

הגוי עצמו נפצע ומיהר לעזוב את המקום כאשר הוא משאיר מאחוריו תפוחי אדמה מפוזרים. רבינו אסף את תפוחי האדמה ומסרם לגוי אחד בבקשה שיעניק לו בתמורה מרור, ואכן הגוי הביא כמות של בצל בתמורה.

כשחזר רבינו אל המחנה הודיעו לו שעליו להתייצב תכף ומיד לפני המפקד. בפחד ובחרדה נכנס אל חדר המפקד, שם נתקבל בצעקות רמות: "אתה תראה מה שאעשה לך בפסח הזה! אכביד עליך עבודה מרובה, ואאלץ אותך לאכול חמץ, שהרי אם לא תאכל חמץ - תתמוטט!"

רבינו התחזק והשיב בשלווה: "מוכן אני לעבוד עבודה מרובה, כפי אשר יושת עלי, אולם חמץ לא אכניס אל תוך פי". ברגע זה ארע נס גדול. המפקד שהיה יהודי - התעורר מאד לשמע הדברים שנאמרו באומץ רב, וגם בו נדלק לפתע הניצוץ היהודי. הוא שינה כהרף עין את דיבורו, ואמר: "אם כן, קח עוד קמח לאפיית מצות ושיהיה לך חג שמח..."

רבינו יצא בשמחה מחדרו של המפקד, ורגשי הודיה עמוקים לבורא הציפו את ליבו על הניסים ועל הנפלאות שהפליא עמו אדון כל המעשים. את ליל הסדר ערך עם עוד כמה יהודים על מעט המצות, על מרורים (שהיו שם בשפע...) ועל ד' כוסות תה ומים... ואם לא די בזה, שבפסח הפחית המפקד באופן משמעותי את עול העבודה מעליו. (הגדה של פסח 'חישוקי חמד')

יציאת מצרים פרטית

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

הסיפור שסיפר הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, לנכדיו על "יציאת מצרים" הפרטית שלו

באחד מימי הפסח סיפר הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, חתנו של הגאון מטשיבין זצ"ל, לנכדיו את סיפור "יציאת מצרים" הפרטית שלו והאריך לתאר את פלאי ההשגחה העליונה אשר ליווהו שם, בגלות סיביר הנידחת, וסייעו בידו לקיים את ליל הסדר כהלכתו תחת מגפי הקלגסים של שלטון הרשע. והרי הסיפור, כפי שנרשם בשעתו על ידי אחד הנכדים:

עם התקרב חג הפסח, החלה הדאגה לכרסם בלב - כיצד נערוך את ליל הסדר בגלות הנוראה הזו, תחת עיניהם הבולשות של המפקדים הרשעים. רבינו, עם כמה יהודים נוספים, ניסו במשך מספר חודשים, בכל מיני אופנים ותחבולות, להכין משהו לקראת הפסח, אך בכל אשר פנו העלו חרס בידם.

באחת הפעמים התגנבו בחשאי אל תוך המטבח כדי לאסוף כמה תפוחי אדמה לשחד בהם את הממונה על הקמח שאהב מאד תפוחי אדמה. היתה זו סכנת נפשות מוחשית, שכן אילו היה אי מי מבחין בגנבתם, היו נידונים למוות מידי. אולם בדיוק אז היה המטבח ריק ממצרכים, והם חזרו כלעומת שבאו.

ימי החג ממשמשים ובאים ועדיין אין בידם מאום! אחוז חרדה לגורל המצוות בליל הסדר, התהלך הגרב"ש אנה ואנה, עד שעלה ברעיונו למכור את נעלי הבית אשר לו, ובתמורה שיקבל, ישחד את שומר המטבח שיוציא עבורו דבר מה עבור ימי החג. גם הפעם, לקח השומר את סכום הכסף, אבל לא נתן מאומה.

במצב זה כאשר המכשולים נערמו מכל עבר, ונראה היה כאילו כל התוכנית בטלה ונגוזת מן עולם, ראה הגאון כי אין לו אלא לתלות בטחונו במי שהיכולת בידו ולצפות לישועה. אבל הפסח המתקרב, והעובדה שעדיין אין לו מאומה, הציקו לו מאד.

במקום מרוחק קמעה מביתני האסירים, היה ביתן קטן בו יש סנדלר. רבינו, כיון שנגעליו נקרעו, פנה אל עבר הביתן כאשר מוחו וליבו נתונים לחג הפסח המתקרב ובא. הנה כבר עומד ליד הסנדלר, אבל מוחו אחוז מחשבות לגבי החג, והנה לפתע פולט הוא אנחה רווית כאב.

הסנדלר הבחין בחוסר השלוה של רבינו, ומששאלו על דבר האנחה, השיבו: "הלא ערב פסח היום, ומצות אין, תפוחי אדמה אין... ואנחנו אנה אנו באים?"

"יש בידי לעזור לך", הפתיעו הסנדלר. "הלא זקוק אני לצורך מלאכתי לכמות גדולה של קמח להכנת דבק, כדי לתקן את נעליהם של עובדי המחנה בשלג הסיבירי, ולפיכך יש לי גישה קלה יותר למטבח ולקמח, וממילא אוכל להביא מעט יותר קמח מהנדרש ולמסרו לך".

הרב כבר רצה לפרוץ בריקוד נלהב, אבל הסנדלר עצר בעדו כי באזור הסתובבו כל העת שיטרי המחנה, ומשהיו פוגשים בריקוד כה מוזר, היתה כל העסקה יכולה לרדת לטמיון. הסנדלר עמד בדיבורו, והשיג את הקמח המיוחל, ללא תמורת כסף.

ומה באשר לאפיית המצות? - תנור קטן היה בביתן האסירים, שחיים את הבית מפני הקור. הציע רבינו להגעיל את התנור ולאפות בו את המצות. אחד מיושבי המחנה עשה את עצמו כחולה, וקיבל אישור להישאר במחנה בשעות העבודה. רבינו כבר עשה זאת

כמה צריך להודות שאנו כלים לקידוש ש"ש בעולם

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

את מצוות סיפור יציאת מצרים מקיימים אנו בקריאת פסוקי השיעבוד והגאולה. להבין זאת נזכיר שבפרשת "כי תשא" קוראים את החלק הארי של הפרשה, עד לאחר חטא העגל, לכהן וללוי, ולשאר חמשת הקרואים קוראים קטעים קצרים. ומדוע. כי שבט לוי לא השתתף בחטא העגל, ונקם בעובדיה, לכן לא יפגעו הכהן והלוי מהזכרתו. אבל אם יקראו לישראל חטא זה יכלימוהו!

סיפר לי הגאון הצדיק רבי משה שוואב זצ"ל שכשבא לפני ה"חפץ חיים" זצ"ל לקבל ברכת הדרך בשווב מהישיבה לארצו, שאלו: "האם אתה כהן, או לוי?"

ענה: "לא".

"אני כהן", הכריז ה"חפץ חיים", ותמה: "מדוע אתה לא?"

תמה לשאלה. ענה: "משום שאבי לא כהן".

"אכן", אישר ה"חפץ חיים", ואילו אבי היה כהן! אבל מדוע? מדוע היה אבי כהן ואביך לא?"

הבין שאין תוחלת לענות שגם סבו וסב סבו לא היו כהנים. שתק. אמר ה"חפץ חיים": "אומר לך מדוע. כי בשעתו, כשירד משה רבינו מרר סיני וראה את העגל והמחולות, שבר את הלוחות וקרא: מי לה' אלי (שמות לב, כו), סבי מיהר לקריאתו, וסבך לא!"

ומדוע אני אומר לך זאת? משום שאתה חוזר לארצך, ותבנה ביתך. דע, שיש כה הרבה לפעול למען ה' ותורתו! והנחלץ לפעולה, זוכה לדורי דורות!"

ולפיכך קורא הלוי פרשת העגל, כי לא חטא בו ולא יפגעו רגשותיו בגינו. אדרבה, בגינו נבחר לעבודת הקודש. אבל אילו היו קוראים בפרשה זו לאחד מישראל שאינו לוי היו פניו מוריקות ואסור לצער יהודי! ואני שואל: פניו של מישהו מאיתנו היו מוריקות אילו היו קוראים לפניו את חטא העגל, בגלל מעשה שעשו אבותינו לפני שלושת אלפים ושלוש מאות שנה? מי נכלם בשעת הקריאה?! ורואים אנו איך אמורים היינו ללמוד פסוק - לחיות אותו ולחוות אותו! ***

פסח, על שום שפסח על בתי אבותינו במצרים. מצה, שלא הספיק בצקם להחמיץ, על כך השבח וההודאה. אבל מה יש לציין את המוריות, מדוע להיזכר בעבדות ובשיעבוד, מה יש להודות עליהם.

אוי, כמה יש להודות עליהם, כמה יש לשמוח בהם! שהרי על ידם התאפשרה הגאולה, ועל ידם היינו כלים לקידוש שם שמים בעולם, במכות מצרים ובהוצאתנו משם. האם לא היה כדאי?! הבה נלמד קטע בגמרא: "זו שאלה שאל טורנוסורפוס הרשע את רבי עקיבא: אם אלוקים אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? אמר לו: כדי שניצל אנו בהם מדינה של גיהנום" (ב"ב י.). ויש להבין, הן העני יזעק חמס: וכי קרבן העשיר אני? נגזר עלי לחיות חיי עוני ומחסור הגרועים מיסורי איוב (שמות רבה, לא, יב) כדי שהעשירים ינצלו על ידי מדינה של גיהנום?! ושמעתי מהרב דסלר זצ"ל, שהשואל כן אינו מבין שהאדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחרים בכל מה שיכול (הקדמת "נפש החיים"), ולהרבות כבוד שמים, והכל כדאי עבור זה!

כיוצא בכך, יש מצות פריקה וטעינה, ומצות פריקה קודמת, משום צער בעלי חיים. שהרי החמור רובץ תחת משאו, איך אפשר לראות בסבלו וצערנו! ברם, "אוהב לפרוק, ושנא לטעון - מצוה בשונא, כדי לכוף את יצרו" (בבא מציעא לב ע"ב) -

יבוא החמור בטענה: מה אשם אני, שהלא רוצה לכוף את יצרו ולעזור לשונאו. ובינתיים, כורע אני תחת משאי. מדוע יכוף יצרו על חשבוני...

זו שאלה של חמור. שאלמלא היה חמור, שמח היה להיות כלי לכפיית היצר, גם על חשבון סבלו!

[כיוצא בכך, שנינו (חגיגה טו ע"א) שאלישע בן אבויה היה מצופי המרכבה העליונה וראה את המלאך הכותב זכויותיהם של ישראל שניתן לו כבוד לישב, וטעה בו וחשב שיש במקום שתי רשיות. כיון שכך, הראוה שמלקים את המלאך שישים מלקות של אש. וכתבו התוספות: להודיע לו - לאלישע - שאין יכולת למלאך יותר מאחרים. ויש להבין: למלאך ניתנה רשות, משום כבודם של ישראל, לשבת. אלישע הוא שטעה בו. מדוע אפוא הלקוהו?

ורואים, שכדאי ללקות כדי למנוע יהודי ממחשבה מוטעית! (והגדת, הגדה של פסח)

לא אמות כי אחיה ואספר מעשי קה (הלל)

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח... (הגדה של פסח)
הרב ישראל ליוש

"הגעתי ארצה" - סיפר הר"ר שלמה רייכנברג זצ"ל - "לאחר ששהיתי במחנה ריכוז, בתמוז תש"ה, והעבירו אותי לקיבוץ 'חפץ חיים', אולם עז חפצי ללמוד בישיבה..."

"פניתי למזכירות הקיבוץ והם הציעו לי שתי ישיבות, 'פוניבז' ו'קול תורה'. נסעתי לבני ברק ונכנסתי לישיבת פוניבז, פגשתי שם אדם ששאל אותי: "את מי אתה מחפש?", "את הרב מפוניבז..." עניתי "זה אני..." ענה "ומה רצונך?...", התרגשתי מאוד ועניתי: "אני חפץ מאוד ללמוד בישיבה..."

הוא התעניין בעברי וספרתי לו את קורות חיי במחנה. הוא התפלא מאוד: "אתה היית במחנה...? היכן למדת לפני המחנה...?"

"בישיבת וייצן ליד בודפסט" - עניתי, "האם אתה זוכר משהו ממה שלמדת?" - שאל אותי הרב. נבהלתי, הבנתי שהוא רוצה לבחון אותי, ואמרתי: "שהרב ישאל שאלה, נראה אם אני זוכר..." "איזו מסכת למדתם?" שאל, "חולין" השבתי, "התוכל לומר לי מחלוקת בין רש"י ותוס' במסכת זו?" שאל הרב, ומיד נזכרתי במחלוקת רש"י ותוס' לגבי היינו רבותיהו' בדף מ"ו ע"ב.

"לאחר שסיימתי לבאר את המחלוקת, חיבקני הרב מפוניבז, נשק על מצחי, ונטל אותי בזרועו ואמר: "בא עימי..." וכך סחב אותי איתו עד שהגענו לבית חד קומתי, הלא הוא ביתו של מרנא ה'חזון איש' זי"ע. "הרב כהנמן פתח את הדלת וזעק בהתרגשות: "הרב, פגשתי ילד ממתנה ריכוז ושאלתיו אם יודע מחלוקת בין רש"י לתוס' וידע היטב..." הרב המשיך ומלמל בהתפעלות: "גדלות התורה... גדלות התורה..." והוסיף: "אם מחנה ריכוז לא הצליח להשכיח מיהודי את לימוד התורה, בוודאי שזכר התורה לא ישכח לנצח..."

"לאחר שהרב נרגע קמעא, הורה לי לשבת ולשוחח עם ה'חזון איש' זי"ע. הוא התעניין רבות אודות חיינו במחנה, ונאנח עמוקות לשמע סיפורי, כעבור שעתים של סיפורים, אמר לי ה'חזון איש: "זה ביתך... והוא תוח לפניך מתי שתרצה... אך בקשה לי אליך, עליך לפרסם את כל מה שקרה איתך, כדי לחזק את האמונה בבורא יתברך..."

"כשליווה אותי אל הדלת אמר לי ה'חזון איש': "כתוב 'לא אמות כי אחיה ואספר מעשי קה', 'כי פירושו 'כאשר' והביאור: כאשר תחיה, תספר מעשי קה, עליך לספר לעולם את סיפורך כדי לחזק האמונה!" "וכך תמיד כאשר באתי אליו עם שאלה בהלכה, היה דוחק בי לספר לו קודם סיפורים מהמחנה, והיה מתעניין כיצד הצלחנו לשמור שם תורה ומצוות, והיה בולע בשקיקה כל פרט ופרט..." ***

הבה נתאר לעצמנו שמידי שנה נוזמן לאירוע מרשים ומיוחד במינו, סביב שולחנות ערוכים בפאר והדר, כשעליהן מוגשות מנות גורמה מפוארות, ותזמורת רבת כלי נגינה זומרים עולמיים מלווים את האירוע המלכותי... אלא שהתכנית באירוע הנוצץ אינה משתנית משנה לשנה, כל שנה אותם נואמים שנושאים את אותו נאום, וגם השירים והיצירות שמנגנים שם זהים בכל שנה, שום דבר אינו משתנה, לא האוכל, לא הדרשות ולא השירים...

בטוח שהקהל יצביע ברגליים!... הרי אין ספק שמי שהיה שנה אחת לא יבוא בשנה הבאה, וקל וחומר שלא בשנה השלישית!... ובכל זאת, בליל הסדר אנחנו מצווים לספר את אותו סיפור מוכר וידוע, שנה אחר שנה, ותמיד אותו מספר סביב אותו תפריט, מצה ומרור... מעולם לא נשמע ילד אומר לאביו בליל הסדר: "אבא! אני כבר מכיר את סיפור יציאת מצרים... ספר סיפור אחר בבקשה!"... כפי שכתוב מפורשות בהגדה: "זאפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים..."

איתן ביסודות האמונה, המסופר מאב לבנו ומסב לנכדו, הוא יסוד ממדיע ואינפורמציה, מראיות והוכחות. בשונה מכל האמונות הטפלות, אמונת המאמינים בבורא ית' אינה מתחזקת מעוד ראייה והוכחה שהוא ברא את העולם. הק"ה הראה את כוחו פעם אחת במצרים לעיני כל ישראל, שהוא ית' ברא ומנהיג את העולם, ומאז אותו סיפור, כמו שהוא, עובר מדור לדור, והוא יסוד האמונה... זו הסיבה שעלינו לספר אותו סיפור בכל שנה מחדש, כי הסיפור מחיה את הדברים בלב המספר וממילא גם בלב השומע, וכך היא צורת העברת האמונה, לא ראיות והוכחות, אלא להחיות את סיפור האמונה לדור הבא.

הסבא מקלם זי"ע אומר שבכל שנה, עם ריבוי שכלו של אדם, יכול אותו סיפור להיתפס בעיניו בצורה רחבה וחכמה יותר, אך בתנאי שאכן נחיה את הדברים לפי רוב שכלנו והשגתנו, ולא ישארו חקוקים בלבנו כפי ששמענו אותם בפעם הראשונה...

הרי את עיקר סיפורי האמונה שמענו כבר בילדותנו, בריאת העולם, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה ועוד, אם לא נספר אותם שוב ושוב, בכל שנה ושנה ונחיה זאת בליבנו, הרי לנצח נבין אותם לפי מיעוט שכלנו, כפי שהיה לנו בגיל ששמענו אותם לראשונה, כאשר היינו ילדים בני שלוש ובני חמש. לכן, אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים מצוה עלינו לספר בכל שנה ושנה, כדי שנחיה את האמונה לפי רוב שכלנו והשגת הבנתנו המתפתחים מידי שנה... ***

כנראה שזו גם הסיבה שמרן ה'חזון איש' ביקש תמיד מהר"ר שלמה רייכנברג זצ"ל לשמוע עוד ועוד סיפורי אמונה, ואף אמר לו שזו צוואת חיינו לאחר שניצל מן התופת, "לא אמות כי אחיה..." כי לא ההוכחה והראיה מזינים את אמונת ישראל, אלא הסיפור שוב ושוב, הוא אשר מחיה את האמונה בלב המספר והשומע...

אף אנו נלך בדרכיו ונספר עוד מסיפורי הר"ר שלמה רייכנברג זצ"ל על שמירת המצוות במחנה, כפי שסופרו למרן ה'חזון איש' זי"ע ומסופרים בספר 'מעשה איש'...

"יום אחד לא יצאנו לעבודה" - מספר הר"ר שלמה זצ"ל - "הלכנו לרכבת, התיישבנו על האדמה וכל מספר שעות היתה מגיעה רכבת ולקחת עמי קבולה. ישבנו שם שלושה חברים מתקופת לימודנו בעיר וייצג בשיבתו של רבי חיים אלתר ברקוביץ זצ"ל, ובעוד אנו ממתנינים תוך חרפת רעב וצמאון גדול, קם אחד החברים ואמר: "אני חושב שצריך להמתין לסוף התור, ורק אז נעלה לרכבת..."

"אנחנו, חבריו, סברנו שנטרפה דעתו עליו, אנחנו ממתנינים לרגע בו יקחו אותנו מכאן, והוא אומר שצריך להמתין לסוף התור...! אלא שאותו חבר הסביר לנו את עמדתו: "אני יושב כאן וחושב, הרי היום חג שמיני עצרת... עדיף ליסוע ברכבת מחר, יו"ט שני של גלויות, בכך נעבור על איסור פחות חמור..." מחשבות אלו עוברות במוחו של חבר, שבא מבית פשוט, ובמצב חרפה נורא כזה...

עוד סיפר הר"ר שלמה זצ"ל: "במחנה 'ברגן בלז' התגוררו כ- 1200 איש בשורות שורות של איצטבאות, כל שורה התנשאה לגובה חמש קומות. חמש איצטבאות זו מעל זו, אחי מרדכי ואנכי הצלחנו למצוא משכן בקומה העליונה, הנוחה יותר למגורים, ובתנאי מחתרת, הקומה העליונה גם נוחה יותר ללימוד ולתפילה.

"כל הדרך נשאתי עמי את זוג התפילין, תוך הקפדה מיוחדת שלא להחמיץ יום ללא הנחתם, וכך היינו משכימים מדי יום טרם השעה 6:30 - שעת המפקד, ומתפללים שחרית, לעיתים אף במניין!!

"לאחר התפילה, שנסכה בנו כוחות למשך היום, היינו יוצאים למפקד, עומדים בכפור של מינוס עשרים מעלות ואף למטה מזה, ומחכים משך כמה שעות לאחד המפקדים שיאיל בטובו לממש את מטרת עמידתנו ולפקוד אותנו. כשסוף סוף הגיע המפקד, היה טועה בספירתו פעם ופעמיים, ורק כאשר היינו על קפאון, חדל מספירותיו ושלחנו לעבודת היום.

"כך התנהלה שגרת יומנו, כשמדי פעם מצטרפים יהודים נוספים לתפילת הבוקר ולהנחת התפילין. באיצטבא שמולי, שכב כבוד יהודי מבוגר כבן 45 מיוצאי הונגריה, אדם מלומד, אך לא ידע דבר וחצי דבר מיהדות, פרט לתיבת 'הוד' בתעודת הזהות שלו. הוא היה סגור ומכונס בתוך עצמו ולא היה לשכניו שיג ושיח עמו.

"בוקר שגרתי אחד השכמתי קום לעבודת יומי והתיישבתי במיטתי במטרה להניח תפילין, לפתע התיישב גם שכני המבוגר, הביט בי ופתח בצעקות וקריאות גנאי שנשמעו למרחוק, בדומיית טרם שחר. הייתי המום וניסיתי לשאול אותו בעדינות על מה ולמה יצא קצפו? אך הלה המשיך בצעקותיו: "וכי אינך יודע מה קרה...? אני צריך לספר לך...? אתה יודע יפה מאד מה עשית לי...! אתה לא מתבייש...?" ואנכי יושב ומביט בו, ואיני מבין בשל מה הסער הזה... "כל ניסיונותינו, של אחי ושלי להרגיע אותו, עלו בתוהו, אך הקהל שהתקבץ סביבו ניסה את מזלו להרגיעו, אל ללא הועיל... חמתו רק בערה בו יותר ויותר..."

"בצר לי, פניתי להרב כץ, רב עיר בהונגריה, שהיה מוכר לי מימים עברו, ובקשתי ממנו לנסות ולדבר על לב האיש, אולי לכבוד הרב יאות להסביר את פשר צעקותיו. הרב אכן הגיע ופנה אל האיש: "הלא מכיר אני את שכןך עוד מתקופת היותי רב בהונגריה, כבחור ישר והגון שאינו מרע לזכר, ואיך יתכן שיהיה כן...?"

האיש השתק וישב מהורהר משך כמה דקות, שנדמו בעיני לנצח... לבסוף פתח פיו וזעק מנהמת לבו: "איך יתכן שאני הולך ודועק מיום ליום, אוכל את עצמי ומתניסר כל כך בתנאים משפילים אלו, ואותו בחור, אשריו טוב לו! יוצא לעבודת הבוקר כשחיוך נסוך על שפתי, ובשבו שוב חיוך... אני בטוח, ללא כל ספק, שיש לו קשר עם מחנה סמוך, או שמקבל הטבות במטבח... לא יתכן אחרת! ואיך זה שהוא, שטוב לו כל כך, לא מתחלק עמי ולו מעט ברווחיו...? ועוד שואל מה עשה לי...?"

דממה השתררה, ואני נשארתי יושב מול האיש מר הנפש, אמנם נגולה אבן מלבו, אך עדיין היה נסער מאד. משנגע מעט, הרמתי את פיסת הבד שנקראה 'שמיכה' וגיליתי בראש המיטה שקית קטיפה אדומה, רקומה, מעשה ידי אמי ע"ה, "זה כל מה שיש לי יותר ממך... אמרתי לאיש, 'שקית זו ותכולתה היקרה, הם המעיקים לי את הכח לעמוד בכל התופת הזו מתוך שמחה ומצב רוח טוב, עלי בכל עת צרה וצוקה..."

עד כמה שהדבר ניתן, והם השומרים עלי בכל עת צרה וצוקה..."

עד כמה שהדבר ניתן, והם השומרים עלי בכל עת צרה וצוקה..."

עד כמה שהדבר ניתן, והם השומרים עלי בכל עת צרה וצוקה..."

עד כמה שהדבר ניתן, והם השומרים עלי בכל עת צרה וצוקה..."

"לאחר כמה ימים, קרא לי האיש לדרגשו וסיפר לי שהוא בעלים של בניין דירות בבודפשט, את אשתו עזב במצב קשה באחד מבתי החולים בבודפשט, אין לו ילדים, וקשה לו להאמין שהוא עצמו יצא חי מהתופת הזו. הוא ביקש למנות אותי כיוורש... הוציא דף ועט ורשם את כתובת הבית בצרוף חתימתו.

"לאחר המלחמה הלכנו אני ואשתי לראות את הבית המדובר, בכניסה נתקלנו בשלט 'רכוש עזוב' משמע אותו אדם לא חזר... ה' יקום דמו..." (מתוך דרשו)

כשר לפסח מן הדין או בתירוצים...

שנה אחת קודם הפסח שלח ה"בית הלוי" את בנו הגר"ח לעיר וורשא, כדי לאפות שם את המצות לחג. נסע הגר"ח לוורשא ואפה את המצות בכל הידוריהם.

משגמר שליחותו והתכונן לחזור לביתו, התעוררה אצלו בעיה רצינית: מה יעשה עם "ושמרתם את המצות"? אולי כאשר יסע ברכבת תחטפנו שינה, ושמא יתחלפו מצותיו עם של אחר, ועוד חששות כדומה. על כן הרבה רבי חיים לקשור את חבילות מצותיו עם חבלים רבים סביב, כך שידע ברור שאלו הם שלו, ושוב בישוב ברכבת קשר את החבלים לידיו.

בהגיעו אל אביו עם המצות, הקיפו ה"בית הלוי" בשאלות שונות כדי לוודא שאכן דקדק באפייתם ושמר עליהם היטב, האם בטוח הוא שאלו המצות שלו הם ולא נתחלפו עם של שאר אנשים, האם שמר עליהם כדת וכדין, ועוד.

על כל שאלותיו ענה הגר"ח: "הן, עד אחד נאמן באיסורין!". סמך עליו ואכל ממצות אלו בפסח.

באחד מימי החג הרגיש אביו כי ידיו של בנו רבי חיים אדומות ואף נפוחות קצת, ושאלו על כך. ענהו הבן, כי זאת ראה לו בעקבות השתדלותו לשמור את המצות בכל הדרך הארוכה וקשירת החבלים הדק היטב וגם לידיו, דבר שלא הסכין לו מעודו, ומעוצם הקושי והמעמסה שבדבר נגרמו לו חבלות אלה בידיו.

רטן עליו אביו: "ולמה לא הגדת לי זאת קודם, והיית סמוך ובטוח יותר כי אין לפקפק כלל על כשרות המצות ושמירתן?" ענה לו בנו רבי חיים: "אבא רח"מא, עד אחד נאמן באיסורין הוא מן הדין, וכל שאר הדברים אינם אלא תירוצים, ולהכשיר את המצות בתירוצים לא רציתי..." (הגש"פ מבית לוי, מתוך דרשו)

רבי חיים סולובייצ'יק, ליתוגרפיה מאת הרמן שטרק

אמונה | יציאת מצרים | טור דעה

פעם יהודי ניגש לאחד מהגדולים וביקש ממנו ברכה לזכות בהגדרה הגדולה בלוטו. אמר לו הרב "אם אתה מאמין בכל לבבך ובכל נפשך שאין עוד מלבדו והכל מאיתו יתברך, וברצונו הקב"ה ישלח לך את הזכייה, אזי יש לך את הסגולה של ה'נפשו החיים' ואתה תזכה, אבל רק אם זה אמונה תמימה ללא שום פקפוק וללא צל של ספק".

הלך אותו יהודי וקנה כרטיס הגרלה והאמין בה' שישלח לו את הפרנסה דרך אותו הגרלה, ובאמת היה בטוח שיזכה בלוטו דהרי הוא מאמין בהקב"ה שיסדר את צירופי המספרים בצורה שהמספר הזוכה יהיה זהה למספר הרשום על הכרטיס שלו.

כך עברו כמה ימים ושבועות וההגרלה החלה להתקרב וככל שהיום המיועד מתקרב כך הלחץ גואה, אך אותו יהודי הגם שנגע בו מעט מן הלחץ ידע שהכל מאיתו יתברך ולא משנה מה יהיה הוא ייקח אתו את הכסף של הזכייה.

יום אחד הלך הרב לאותו יהודי ושאל אותו האם הוא מוכן למכור לו את הכרטיס בחצי ממחיר הזכייה העצום. היהודי שהיה מעט לחוץ שמא הוא לא יזכה במילדותו ושב לגרלה חשב להצטרף לקבל חצי ממנו בחצי מחיר על העץ ואמנם יש סיכוי גדול שאני אזכה, אך סגולות לא תמיד עובדות ועדיף לקבל במזומן חצי ממחיר הזכייה כבר עכשיו, מאשר להמתין ואולי להפסיד הכל.

אמר הרב ליהודי: עד עכשיו חשבתי שהייתה לך אמונה שלמה שהשם ישלח לך את הכסף, אבל עכשיו מתברר שהאמונה שלך לא הייתה שלמה, משום שרק שוטה יסכים לקבל עכשיו חצי מסכום שבטוח יגיע לו בעתיד, ואם הסכמת לקבל חצי מסכום הזכייה ואינך שוטה - כנראה שלא באמת האמת שהכסף שמור ומזומן עבורך מן השמים. אמנם האמת בהשם, אבל לא באמונה שלמה. ולכן כרטיס ההגרלה שלך לא שונה מיתר הכרטיסים שנמכרו לשאר המשתתפים בהגרלה.

אזכורים בפרשה

בפרשה אנחנו רואים שוב ושוב איך שהכל מתנהל ע"י הקב"ה והכל קשור לאמונה והביטחון בו יתברך, "והם לא יאמינו לי" ויאמן העם" ו"ותיראן המיילדות את האלוקים" ו"ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" שירדה לרחוץ מגילולוי בית אביה. ועניין האמונה בה' נפגש איתנו שוב גם אצל יתרו שעזב עבודת גילולים והתחיל להאמין בה' גם במחיר של נידוי וחרם חברתי לו ולמשפחתו, עד כדי כך שכל נודד נמלט שברחוב שקצת תתייחס אל בנותיו ושאל להן מים, הוא כבר מיעד לבנותיו לזיווג. שנאמר "קראן לו ויאכל לחם" שזה אישה בלשון נקייה. כמו שמצינו אצל יוסף הצדיק שאמר לאשת פוטיפר: "הן אדוני... כי אם הלחם אשר הוא אוכל".

התהליך שעבר על פרעה

פרעה הרשע לא האמין בהקב"ה, בהתחלה מרצון חופשי ובהמשך מהכבדת ליבו. פרעה אמר: "מי ה' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ה' וגם את

ציור של מחנה ריכוז בשואה

ישראל לא אשלח" הוא הכיר את כל סוגי העבודה-זרה שקיימים בעולם, והוא לא הכיר את הקב"ה. זה היה חדש לו. בהתחלה כתוב ויחזק לב פרעה וכך גם במכת דם. במכת צפרדע פרעה כבר ביקש "העתירו בעדי". זאת אומרת שמשנהו כבר הצליח לחזור מעט ללב האבן שלו הוא נראה מאמין, אך הוא עדיין לא האמין שהקב"ה הוא אלוהים כל יכול תקיף בעל היכולות ובעל כל הכוחות כולם, אלא שח"ו בקיומו של עוד יישות לא מוכרת בין סוגי ה"עבודה זרה" הרבים שהכיר. אך גם אז הוא הכביד את ליבו. במכת כינים החרטומים כבר מתחילים להבין שלהקב"ה יש כוחות יותר מכל כח טומאה וע"ז אחר שהכירו, והם בעצמם אומרים לפרעה "אצבע אלוהים היא". אך הם הגיעו למסקנה הזו? כי אי אפשר לברוא כינה בכישוף, ואי אפשר להביא כינים ממקום אחר בעולם על ידי שדים, דאין שד שולט על דבר שגודלו פחות מכשעורה. אלא מוכרח להיות שיש נראה אלוהים אחד גדול יותר מכל הישויות והכוחות שהם הכירו, שהוא זה שברא את העולם, ורק הוא יכול ליצור כינים אמיתיות מעפר מצרים. אך גם כאן פרעה לא רצה להקשיב ועל זה כאן כתוב "ויחזק לב פרעה". אבל עכשיו אחרי 4 פעמים שהוא חיזק את ליבו כשהיה לו כח הבחירה הוא כבר "מוחזק", אבל מעכשיו עד שהוא יישבר לגמרי בים סוף, ינטל ממנו כח הבחירה.

במכת ערוב שוב רואים הודאה מסויימת של פרעה בעליונותו של השם, בזה שהוא ביקש שוב "העתירו בעדי", ואחרי שהמכה נגמרה ה' חיזק את ליבו. אבל פה כבר יש גומגומה לאמונה בהקב"ה מיראה אצל חלק מעבדי פרעה. וכשמשנהו מגיע להזכיר מכת ברד אז "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים, ואשר לא שם ליבו אל דבר השם ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשהד".

במכת ברד פרעה נשבר "וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים העתירו אל השם... וכרגיל, בזמן המכה פרעה מבטיח ומתחנן אבל אח"כ מתנער מכל ההתחייבויות עד למכה הבאה. וירא פרעה כי חדל הקולות והברד יוסף לחטוא - וכאן התורה אומרת לנו שלא רק פרעה הכביד את ליבו למרות הכל אלא גם עבדיו, נכון שבמכת ברד היו מעבדי פרעה שיראו מה' אך כאן התורה מדגישה לנו "ויכבד ליבו הוא ועבדיו" שעמו היו עמו בחוזק הלב. בפרשת בשלח כתוב (יג"ט) "וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים" ורש"י שם כותב על המקום ז"ל: דבר אחר חמשים אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בששת ימי אפלה. עכ"ל.

במכת חשך מתו ארבע חמישיות מישראל. אחרי כל הסבל בגלות הם לא זכו להיגאל ורגע לפני הסוף הם מתו. למה הם מתו? רש"י אצלנו על הפרשה (י,כב) כותב "ויהי חושך אפלה בכל ארץ מצרים שלושת ימים וגו' חשך של אפל. שלא ראו איש את אחיו אותן שלושת ימים. ועוד שלושת ימים אחרים חושך מוכפל על זה, שלא קמו איש מתחתיו. יושב אינו יכול לעמוד ועומד אינו יכול ליטב. ולמה הביא עליהם חשך? שהיו בישראל בנות הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלושת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלגתם ויאמרו אף הם לוקים כמונו. ועוד חשפטו ישראל וראו את כליהם. וכשיצאו היו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום, אומר לו אני ראייתו בביתך ובמקום פלוני הוא.

כלומר שהיו בישראל רשעים שלא רצו לצאת, היה להם נח להישאר במצרים ולכן הם מתו. ואני שואל, האם היה להם טוב במצרים? הרי לא היו להם זכויות אדם ובסיועיהם, הם נחשבו לתני אדם, הם שועבדו וסבלו נטבחו ונשחטו, אז למה, למה הם רצו להישאר שם? מה ההיגיון? כשנותנים לך סטייה האם אתה מושיט את הלחי השנייה?!

כתוב: "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". הנביא מגלה לנו בנבואה שלעם ישראל שיצאו ממצרים היה אמונה חזקה עד כדי "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". מזה שהנביא אומר לנו כך אנחנו מבינים את גדולת ישראל, משום שיציאת מצרים לא היה כזה פשוט, אף אחד לא ידע מה ילד יום ומה יקרה לו מחר, והיו כל כך הרבה סכנות עד כדי כך שהיו רשעים שלא האמינו בגאולה מוקצר רוח ומעבודה קשה, והעדיפו להישאר במצרים כעבדים מאשר ללכת לארץ מוקפת עוברים, כשמלפניהם הים ומאחוריהם ירדפו המצרים כשיקלטו שמהם עוזבים, ומסביבותיהם ארץ צייה ושוממה, ורק חיות מסוכנות ומזיקים נמצאים שם. הם יהיו חשופים למלחמות עם כל המעצמות האזוריות ללא הרבה כח פיזי. אז למה לעשות את זה? מה נאכל? מה נשתה? איך נישמר מהחיות? איך ננצח את האומות בארץ כנען? מה יהיה?

אלו שלא האמינו לא היו ראויים להיגאל, אבל 600,000 גברים כן האמינו בכל ליבם ובכל נפשם בהקב"ה. הם לא שאלו שאלות כי על אבא לא שואלים שאלות!!! מה נשאב לא יעשה הוא תמיד יעשה את ההכי טוב לבן שלו, גם אם זה קשה ותמוה ולא מובן, על אבא לא שואלים שאלות!!! רק להאמין בו! נכון זה יהיה להם מאוד קשה, יהיו עשרה נסיונות, יהיו קשיים, אבל השם יתברך אוהב אותנו ודואג לנו בכל רגע נתון בהשגחה פרטית ולא עוזב אותנו לרגע, והוא רק מחכה שנאמין בו, נשוב אליו ונלך בדרכיו. קשה? קשה מאוד? חסר משהו? אז תפנה אליו! תבקש! תדבר איתו! לזה הוא מחכה, הוא לא הפסיק לדאוג לנו לרגע, אלא מנסה אותנו. (במאמר המוסגר, מישהו אמר פעם שהחיים הם כמו אופניים, אם קשה לך, סימן שאתה בעליה. קל מדי? תברח מזה זה ירידה, בסוף תצטרך לעלות הכל בחזרה ויהיה לך הרבה יותר קשה...)

על אבא לא שואלים שאלות

נביא כאן מעשה שכתב אותו הזמר ר' מוטי וייס, עם ר' שמואל גריינמן.

הועתק מילה במילה:

היהודי הישיש יושב ליד שולחן ליל הסדר. דמעות אושר נושרות לו על זקנו הלבן. ר' אנשיל ברוידא, קוראים לו להסיד הזקן. הוא בא מ"שם", מהמתנות. כשיצא משם בחיים, העולם כולו מצא את עצמו בחורבן. כך, גם עולמו הפרטי שלו. המשפחה כולה נותרו שם. בקברות האחים, במשרפות, וכתאי הגזים. והוא, קם מהאפר, קיבל חיוך משמים, הקים את עולמו מחדש. וכעת הוא יושב בהדרו, מוקף בבניו, בנותיו, חתניו, נכדיו וניניו, כשתילי זיתים סביב לשולחנו. הוא מביט בהם, בילדים הרכים עם העיניים

הטהורות, איך שהם שרים מה נשתנה. העיניים שלו דומעות, מבעד למשקפיים, הדמעות נראות ענקיות בפניו. יוס'לה מסיים לשיר, ואז, רגע לפני שעוברים לאחיו, הקטן יותר, הוא מפתיע: "זידי, סבא, אני יודע שיש רק ארבע שאלות. אבל יש לי שאלה חמישית, היא לא כתובה בהגדה". "שאל בני-שאל", עונה ר' אנשיל ברוך. "אתה, סבא, שעברת את אימי הימים ההם, את הניסיונות הכי נוראיים, איך אתה יכול היום לחייך? איך הצלחת להתמודד?"

עיניו של ר' אנשיל מתרצנות, הוא חושב ואז מחייך באהבה: "שש עשרים עברו מאז שזכיתי להסתופף בליל הסדר אצל הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע, שם היה בנו הקדוש, שהסתכל בערגת קודש על כל תנועה של האב, אך ברצון הרבי לקיים בהידור את מצוות ההגדה "כדי שישאלו התינוקות", הוא עשה מעשים שונים בהגזמה שאינה אופיינית, אך לא, הבן אינו שואל. הוא מסתכל על אביו בסקרנות ודריכות. אבל שאלה - אין לו. פנה הרבי לבנו: יקירי, ילדי, אין לך תמיהה על התנהגותי?! שום דבר?

ממשיך הבן להביט על אביו במבט זך, ועונה בתמימות: "הכל אחרת, הכל שונה, יש לי הרבה מה לשאול, אבל אבא, אתה בעצמך לימדת אותי ש'על אבא לא שואלים שאלות", אז למה ששאל גם אם מתרחשים דברים מוזרים? האשפחה כולה דוממת, מאזינים לסבא, ר' אנשיל הנרגש שמגביה את קולו ברעד: "כשהייתי בגיהנום ההוא, היו הרבה שאלות, שאלות קשות וכאובות, אבל ידעתי גם ידעתי, שכל מה שקורה לי - זה מאבא. ועל אבא, כך למדת, לא שואלים שאלות."

"המשכתי לחיות בלי תשובה - אז אתה שואל איך עברתי את השואה האיומה, איך שרדתי עם הייסורים בגוף ונפש, איך הרגשתי כשהאישה שהייתה לי נלקחה ונרצחה, עם הילדים שהיו ואינם. עם השריפות, עם המחלות, עם הרעב, עם הקשיים שלא מפסיקים. או ניסיונות, או כמה לא רציתי לחייך בכלל, ובכל פעם צרחתי מכאב, בכל פעם עלו שאלות מחדש. ואולי זה לא מגיע ליי? למה הוא עושה לי את זה? מה יהיה??? ובכל פעם גם עניתי לעצמי: בסוף, הכל מאבא שאוהב כל כך, אהבת עולם, הוא יודע הכי טוב מה נכון לנו, אבא שבשמיים, אין עוד מלבדו. ועל אבא, על שואלים שאלות!" (וזאת תורת השבת)

הלכה

בן איש חי על החובה לבדוק את החסה מתולעים

מנהג ישראל קדושים לשמר מסורת אבותיהם בידיהם, וברוך ה' אנחנו רואים אנשים המהדרין ביותר בהלכות הפסח והמסתעף הרבה יותר ממה שהם חייבים, וכל זאת כדי להרבות כבוד במים בזה העולם ולעשות רצונו ולקיים מצוות "זה ק-לי ואנוהו-ה התנאה לפניו מצוות". אחד הדברים מיני רבים שיהודים רבים מהדרים בזה הוא קיום מצוות אכילת מרור לעבדות באכילת המרור, שיהיה הרבה בכמות ובאיכות.

אך יש להיזהר בזה עד מאוד, מכמה פנים. האחת, משום סכנה, הרבה אנשים הכניסו עצמן לסכנה או לספק סכנה וזה הרס להם את כל הסדר. שלא לדבר על זה שלא בכל יומא איתרחיש ניסא למכניסין עצמן לסכנה ח"ו. והשנית: להיזהר מאוד לקנות חסה ושאר ירקות עלים מגידול מיוחד, להשרות כמה דקות בסבון ולשטוף תחת זרם מים חזק. שלא תצא תקלה, תחת ידם, דבכל יום, וכמה לאווין, כמה וכמה חיובי מלקיות, ועונונו מי ישורנו.

וכמו שכתב רבינו מאור הגולה מבגדאד רבי יוסף חיים זצ"ל בספרו "בן איש חי":

"זהרו הנשים בבדיקת החזרת והכרפס, דכל תולע יש בו חיוב חמשה מלקיות, והדבר הזה תלוי בצוואר האישה בעלת הבית דכל בני הבית סומכין עליה בזה, ואם תלוי בבדיקה אפשר שיהיה תלוי בצווארה חיוב מלקות יותר משערות ראשה, בפרט בהיות בני הבית מרובין ובמקומות אלו שהתולעים קטנים מצויים הרבה בירקות". וממשיך הבן איש חי ומספר: "מעשה בחכם אחד שנכנס בערב פסח לחצר אחד, וראה את האישה בעלת הבית, לפניו שני סלים גדולים מלאים חזרת, והיא רוחצת העלים של החזרת ורואה אותם במהירות כלאחר יד ומנחת בסל לפניו.

ויאמר לה החכם: כמה שערות יש בראשך, אמרה לו לא מנית אתם ולפי דעתי אי אפשר למנותם, אמר לה שערות ראשך אפשר להימנות, אך חיוב המלקיות אשר בצווארך אי אפשר להימנות, אמרה לו מה אעשה בני הבית מרובין ורוצין לאכול חזרת הרבה כי ערב להם, אמר לה תשובה זו לא תצילך ביום הדין, על כן שמעי לעצתי ותשליכי העלין שצריך להם בדיקה מרובה, ותיקחי הקלחים דווקא, וכן הכרפס תבדקי להם שייעור מועט לצאת ידי חובה דווקא. על כן בית שאוכליו מרובין ואין בודקים הרבה יעשו כן, ונוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח, וכן בחוץ לארץ אין אוכלים חזרת ביום ראשון של פסח". **עד כאן לשונו.** (וזאת תורת השבת)